

Hoiva ja vaiva

PIRJO PÖLLÄNEN

”Vien kolmivuotiaan poikani päiväkotiin ja kerron hoitajille, että hänellä on ollut viime aikoina ummetusta ja olen joutunut antamaan hänelle lääkettä vastatoiminnan paranemiseksi. Tämän vuoksi on mahdollista, että poikani joutuu tänään käymään kakalla useamman kerran. Hoitaja vastaa minulle, että voi hyvä rouva, kyllä hän ymmärtää, että äitinä minulla on tietenkin huoli lapsestani, mutta nykyisessä hoitajamitoituksessa (lasten määrä suhteessa käytössä olevaan henkilöstöön), tässä päiväkodissa ei ole mahdollista tällaisiin erikoispalveluihin. Hän kuitenkin ehdottaa, että voin täyttää netissä lomakkeen ja tilata tällaisen lisäpalvelun pojalleni lisämaksua vastaan. Lomakkeen käsittely tapahtuu yleensä muutamassa päivässä.” (Arvioijan fiktiivinen analogia vanhushoivan tilaan tämän päivän Suomessa.)

Hoivan arvoiset – vaiva yhteiskunnan ytimessä -kirjassa hoivaa ja vaivaa lähestytään yksilön näkökulmasta rakenteellisena eli yhteiskuntapoliittisena ongelmana. Kirja on järkyttävä kuvaus maasta, joka kaksi vuosikymmentä sitten tunnettiin tasa-arvon ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden esimerkkimaana maailmassa. Kirja ei voi jättää lukijaansa kylmäksi, koska siinä hoivaa lähestytään konkreettisesti niin yksilön kuin rakenteidenkin näkökulmasta. Kirjassa puhutaan myös rahasta, maahanmuuttajista ja työmarkkinoista. Nämä kaikki ovat keskeisiä teemoja, jotka kulkevat käsi kädessä hoivan ja hoivapolitiikan kanssa. Kirjan luettuani minun on

helppo yhtyä kirjan kirjoittajien näkemykseen siitä, että yksi teema nousee kuitenkin kaiken ohi – raha.

Hoivaa, hoivatyötä ja hoivan organisoimista määrittää raha. Kysymys on siitä, miten hoiva voidaan tuotteistaa niin, että sillä olisi mahdollista tehdä mahdollisimman paljon rahaa. Ja vastauskin tähän on jo löytynyt – hoiva pilkotaan osiin ja osille määritellään hintalaput (esim. lapsen kakalla käyttäminen 20 € / kerta, kuvitteellinen esimerkki). Hoivan tarvitsijan näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että mikäli rahaa löytyy, niin on mahdollista saada itselleen ja läheisilleen erittäin hyvää ja laadukasta hoivaa – tietenkin sillä reunaehdolla, että sattuu asumaan sellaisella alueella, jossa on tarpeeksi suuret markkinat globaaleille suuryrityksille muuttaa hoiva rahaksi.

Kirjan kirjoittajat, jotka kaikki ovat hoivatutkimuksen terävintä kärkeä Suomessa, tuottavat harkittua ja tarpeellista vastapuhetta suomalaiseen yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun. Kirjan punaisena lankana voidaan pitää sitä, kuinka uusliberalistinen talouspolitiikka on jo pitkään määrittänyt Suomessakin kaikkea muuta politiikan tekoa. Sosiaalipoliittisia linjauksia ei enää pitkään aikaan ole tehty sosiaali- ja terveysministeriöstä käsin, vaan valtiovarainministeriö ja kestävyysvaje ovat olleet ne painavimmat poliittiset voimat, joiden kautta yhteiskunnallista ”oikeudenmukaisuutta” ja toimintaa on ohjattu.

Kirjoittajat käyvät perustellus-

Hanna-Kaisa Hoppania & Olli Karsio & Lena Näre & Antero Olakivi & Liina Sointu & Tiina Vaittinen & Minna Zechner
Hoivan arvoiset
Vaiva yhteiskunnan ytimessä
Gaudeamus, 2016

ti ja ammattitaidolla läpi hoivapolitiikan ohella myös talouspoliittista retoriikkaa. He korostavat sitä, että talouspolitiikka on poliittikkaa siinä kuin mikä tahansa muu politiikan alakin, toisin sanoen talous ei ole subjekti vaan objekti, ja silloin kaikki talouteen liittyvät päätökset ja niistä seuraavat toimenpiteet ovat poliittisia valintoja. Suomalaisen yhteiskunnan poliittinen linjaus on ollut ns. kestävyysvajeen ja valtion velan tasapainottaminen, ja yhteiskunnassa toimivien subjektien (ihmisten) kannalta näillä valinnoilla on ollut vaaralliset seuraukset. Hoivan ja hoivapolitiikan näkökulmasta talouspolitiikan määräysvalta tarkoittaa muun muassa sitä, että Suomessa ollaan käymässä läpi historiallista kaarta huuhtolaisuudesta hyvinvointivaltion ja hoivakriisin kautta takaisin lähtöpisteeseen. Kirjassa asiaa konkretisoidaan fiktiivisellä esimerkillä: ”Maaliskuu 2046: ’Alli 98-vuotias. Muistisairaus, vaikeahko. Käytös tyydyttävä. Päivittäinen hoivatarve 3 tuntia. Ei pidätyskykyä. Syö itse. Lähdetään liikkeelle 2 000 eurosta, ja kuten näissä huutokaupoissa on tapana, myydään sille, joka halvimmalla ostaa’, sanoi vanhusmeklari monotonisesti hoivakodin koushuoneessa.”

Kirja havahduttaa lukijansa myös siihen tosiasiaan, että suu-

rin osa meistä kaikista (nuorista, keski-ikäisistä, vanhenneista, vanhuksista, äideistä, isistä, tädeistä, sedistä, mummoista, ukeista) on tekemisissä ikääntymiseen liittyvän vaivan ja hoivan kanssa jossain elämänsä vaiheessa. Kaikki eivät koskaan tule tarvitsemaan ikääntymiseen liittyviä hoivapalveluita itselleen, mutta ehkä äidilleen, isälleen tai tädilleen. Tulevaisuuden hoivaan on vielä mahdollista vaikuttaa, mutta tämän vaikuttaminen on aloitettava nyt – ei huomenna eikä ensi vuonna. Jo tämän päivän Suomessa ollaan kaukana siitä hyvinvointivaltion universaalista ideaalista, jonka Anneli Anttonen ja Jorma Sipilä esittävät sosiaalipolitiikan klas-

sikkoteoksessaan *Suomalaista sosiaalipolitiikkaa*. Anttonen ja Sipilä kuvaavat universalismin ideaalia esimerkillä, joka sijoittuu Koukkuniemen vanhainkotiin Tampereella: sunnuntaina vierailuajan alkaessa Koukkuniemen vanhainkodin pihasa ovat parkissa Ladat ja Mersut sulassa sovussa. He selittävät tätä sillä, että suomalaiset julkisen vallan ylläpitämät vanhainkodit tuottavat niin laadukasta palvelua, että se kelpaa niin johtajien kuin duunareidenkin äideille ja mummoille. *Hoivan arvoiset* -kirjassa tuodaan selkeästi esiin, että 2010-luvun Suomessa tilanne ei enää ole samanlainen: julkisen vallan ylläpitämiin laitoksiin on pitkät jonot, palve-

lut ovat eriytyneitä ja asiakkaan ja hänen omaisensa maksukyky vaikuttaa siihen, millaiseen hoitopaikkaan vanhus lopulta päätyy ja millaista hoitoa hän saa.

Itse katson, että kirjan viestin – hoivan ja erityisesti vanhushoivan luokattoman huonon tilan tuominen julkiseen keskusteluun – läpivieminen vaatisi sen, että hoivan epätasa-arvoisuus ja synkkä tilanne konkreettisesti pikkulapsihoivan kautta. Pienten lasten äidit ovat tällä hetkellä se leijonaemolauma, joka jaksaa, jolla on tarvetta ja tarmoa sekä verkostoja nostaa yhteiskunnallisia epäkohtia ja tuoda niitä laajojen joukkojen keskustelun aiheiksi.

Taattua Siltalaa – hyvässä ja pahassa

HEIKKI HIILAMO

Juha Siltalan tekee virkistävän poikkeuksen yhä pinnallisemmaksi ja lyhytjännitteisemmäksi käyvässä ajankohtaiskeskustelussa, jossa yliopistotutkijojakin houkutellessaan hakemaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta suoltamalla twiittejä ja Facebook-päivityksiä. Siltala poimii aiheensa nykyhetken teemoista, mutta paneutuu siihen kaikessa rauhassa keräten historiantutkijan herpaantumattomalla tarkkuudella kaiken mahdollisen aineiston, jonka pohjalta hän luo omintakeisen tulkinnan.

Siltalan edellinen massiivinen opus *Työelämän huonontumisen lyhyt historia* sai ristiriitaisen vastaanoton, koska sen näyttö ei arvostelijoiden mukaan ollut vakuuttava. Yksittäiset työn-

tekijät ovat toki kokeneet työelämän huonontumista, mutta työntekijäkyselyiden perusteella työelämän yleinen laatu on koko ajan parantunut. Uutta kirjaa lukeekin helposti eräänlaisena pitkänä kommenttina *Työelämän huonontumisen lyhyeen historiaan*. Siltala myöntää nyt näytön siitä, että työssä olevat ovat keskimäärin tyytyväisiä työelämään, palkansaajien osaamistaso on noussut ja mahdollisuudet kehittyä työssään ovat parantuneet. Silti Siltala viittaa laadullisiin tutkimuksiin, jotka kertovat työelämän ”vaikeasti hahmotettavasta mullistuksesta”.

Keskiluokan nousu, lasku ja pelot käsittelee paitsi tuota muutosta työelämässä myös laajemmin keskiluokan asemaa länsi-

---

Juha Siltala
Keskiluokan nousu, lasku ja pelot
Otava, 2017

maissa ja erityisesti Suomessa. Keskiluokan muodostavat Siltalan mukaan omalla työllään suhteellisen turvan hankkineet ihmiset. Tuloilla mitattuna keskiluokka ansaitsee enemmän kuin 75 mutta vähemmän kuin 125 prosenttia. Keskiluokan tunnistaa työteliäisyydestä ja paremman toivosta, elämän käsittämisestä kehitysprojektiksi, välittömien tyydytysten uhraamisesta tulevan elämänhallinnan hyväksi eli mentaliteetista, johon kuuluu pyrkimys sosiaalisen nousuun.

Siltalalle sodan jälkeiset vuosikymmenet olivat keskiluokan